

# ‘Het belangrijkste is het personage, het begint bij inlevingsvermogen’

Tamara Bos (56) uit Bussum is een succesvol scenario- en kinderboekenschrijfster. Ze zit al ruim dertig jaar in het vak en drukt met haar werk een eigen stempel op het Nederlandse filmlandschap. “Ik vind het interessant om kinderen verhalen te vertellen over dingen die zij zelf meemaken, hun eigen belevingswereld.”

door Ludo Struijk

Bos bewerkte verschillende kinderboeken van Annie M.G. Schmidt tot scenario voor film en televisie, zoals ‘Otje’ en ‘Minoes’. Voor haar originele scripts voor ‘Het Paard van Sinterklaas’ en ‘Kapsalon Romy’ ontving ze een Gouden Kalf. Momenteel draait de film ‘Rocco & Sjuul’, gebaseerd op een origineel filmscript voor volwassenen dat Bos samen met actrice Esther Scheldwacht schreef.

We hebben bij haar thuis afgesproken. Tamara Bos woont in een gezellig jaren-30-huis in Bussum. Op de keukentafel ligt een dichtgeklapte laptop. “Normaal werk ik daar.” Ze wijst naar het tuinhuis. “Mijn man en ik hebben er allebei onze eigen werkplek. Ik een kantoor, hij een studio.” Haar man is muzikant en cabaretier Johan Hoozeboom, tevens artistiek leider bij Podium deMess in Naarden-Vesting. “Ben je daar al eens geweest?”, vraagt ze. “Ze hebben geweldige voorstellingen en het wordt volledig gedragen door vrijwilligers.”

## ‘Beetje als een première’

De avond voor onze afspraak was ze in Filmhuis Bussum bij een vertoning van ‘Rocco & Sjuul’, die sinds medio november in de bioscopen draait. Bos schreef het scenario samen met actrice Esther Scheldwacht en was uitgenodigd voor een nagesprek. “Het was heel leuk, het was helemaal vol”, vertelt Bos. “Beppie, die in de film speelt, was er ook. Ze is een vriendin van mij en ik had haar meegevraagd. Dat was natuurlijk superleuk om er een acteur bij te hebben. Er waren ook andere vriendinnen van mij, sommige met hun moeder. En ik had wat mensen hier in de straat geappt, die kwamen ineens met acht burens. Dan kijk je de zaal in en zie ineens je allemaal bekende gezichten. Het voelde een beetje als een première.”

De film gaat over Rocco (Sabri Saad el Hamus) en Sjuul (Beppie Melissen) die elkaar weer ontmoeten vijftig jaar nadat ze samen dansten in dancings in Den Haag. Ze hebben allebei hun levens geleid en gezinnen gesticht, maar toch slaat de vlam in de pan. Bos schreef voor televisie eerder al voor volwassenen (‘Gooische

Vrouwen’, ‘Annie M.G.’, ‘Papadag’), maar voor film was het de eerste keer. “Los van het liefdesverhaal gaat de film ook over de vraag: mag en kan je nog voor jezelf kiezen als je op leeftijd bent?”, zegt ze. “Rocco en Sjuul leven hun leven en dan ontmoeten ze elkaar en dat maakt iets los waardoor ze weer nieuwe initiatieven gaan ondernemen. Dat is voor een ouder publiek heel leuk om te zien, dat merkte ik in de zaal. Mensen kwamen heel enthousiast de film uit. Zo van: je kan eigenlijk nog van alles doen in het leven. Heel hoopvol.”

Tamara Bos werd in 1967 geboren in Ede en studeerde Nederlands. Ze woonde de eerste jaren van haar jeugd in Zeeland. Toen ze 8 jaar was, verhuisde het gezin naar Bussum waar haar vader radio ging maken. Bos is de dochter van filmproducent, schrijver en acteur Burny Bos. Hij overleed op 1 december, kort na ons gesprek met Tamara Bos, op 79-jarige leeftijd. Hij was ernstig ziek. Burny Bos geldt als een van de belangrijkste producenten van de Nederlandse film- en televisiewereld in de afgelopen decennia. Vele generaties groeiden op met zijn werk, luisterend naar zijn radioprogramma ‘Ko de Boswachtershow’ of later kijkend naar de televisie met de gelijknamige serie die hij schreef, produceerde en presenteerde. Burny Bos was tussen 1984 en 1989 hoofd van de jeugdafdeling van de VPRO. In 1999 werd hij uitgeroepen tot omroepman van het jaar en in 2014 ontving hij het Gouden Kalf voor de Filmcultuur. Tamara Bos schreef voor veel films van haar vader het scenario. Ze werkt sinds ze afstudeerde bij productiebedrijf BosBros, dat haar vader in 1990 oprichtte.

## ‘De Ko de Boswachtershow’

“Ik werkte tijdens mijn studie in theater De Engelenbak in Amsterdam. Daar heb ik ook mijn man leren kennen”, vertelt ze. “Ik schreef gedichtjes en droeg die daar voor. Schrijven deed ik altijd al en mijn vader zei ook altijd: je moet doorgaan met schrijven. Maar ja, als je vader dat zegt dan denk je: het zal wel. Mijn ouders gingen tijdens mijn studie door een langdurige scheiding en daardoor heb ik lange tijd minder

contact gehad met mijn vader. Hij was er ook niet bij toen ik afstudeerde, maar de dag erna nodigde hij mij uit om te gaan eten. Toen zei hij: wil je niet iets voor mij bij BosBros komen doen? Dat lag in de lijn omdat ik tijdens mijn jeugd ook al dingen voor hem deed, zoals gekke dieren zoeken voor ‘De Ko de Boswachtershow’. Ik zei ja en naast dit soort redactiewerk ging ik al snel met de regisseur op pad om kleine filmpjes te maken. Dat is eigenlijk mijn filmopleiding geweest, want daar werkten allemaal mensen die net van de filmacademie kwamen, zoals regisseurs Joram Lürsen en Antoinette Beumer.”

Bos debuteerde in 1995 als scenarioschrijfster met de serie ‘Dag Juf, Tot Morgen’. “Ik hoorde dat ze een vervolg wilden maken op de serie ‘Kinderen van Waterland’ die mijn vader had gemaakt. Dat waren kleine verhaaltjes van kinderen in een dorpje die allemaal dingen meemaakten. Regisseur Ben Sombogaart vroeg mij om in de Nederlandse literatuur te zoeken naar verhalen waarbij een conflict was tussen ouder en kind en waarbij het kind de morele winnaar was. Nou, dat kon ik nergens vinden. Toen ben ik zelf maar wat gaan typen. Mijn verhalen speelden zich af in de grote stad. Op basis van de scripts en regisseur Ben Sombogaart kregen we een miljoen gulden van het toenmalige Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties en toen was ik opeens scenarioschrijfster.” De serie werd een succes. “Los van dat het hele leuke verhaaltjes waren had ik de mazzel dat Ben een heel goede kinderregisseur is, dus het werd ook hartstikke goed. Niet alleen door mij, maar ook door hem. Daardoor had ik meteen een heel goed visitekaartje.” In 1999 ontving Bos voor de serie de prestigieuze Lira scenario prijs. Deze kreeg ze in 2011 nogmaals voor het scenario voor de serie ‘Annie M.G.’ dat ze met Mieke de Jong schreef.

Een ijkpunt in de carrière van Bos was de film ‘Het Paard van Sinterklaas’ uit 2005. “Dat was mijn eerste originele filmscript”, vertelt ze. “Het was een moeilijke film om te maken. Het idee is een paar keer afgewezen, daar heb ik flink voor moeten knokken.



Foto: © BOB AWICK

Bij het filmfonds werd ook gezegd: een film over Sinterklaas, waar slaat dat op? Het kan maar een paar weken in de bioscoop." De film kwam er en werd een van de succesvolste Nederlandse familiefilms van de afgelopen twintig jaar. "Bij de eerste vertoning was mijn vader helemaal in tranen. Toen was ik wel heel erg blij." Voor de film won Bos een Gouden Kalf voor Beste Scenario. "Die rechter." Ze wijst naar een tafeltje aan het uiteinde van de keukentafel. "En die linker is voor 'Kapsalon Romy'." Ze had ze lange tijd in haar kantoor staan. "Maar laatst zei mijn zoon: mam, zet ze eens hier, je moet wat trotser zijn." Is dat lastig, trots zijn? "Ik vind altijd: je doet gewoon wat je doet. Soms maak je iets heel moois en dat wint dan geen prijs, maar daardoor is het niet minder goed. Aan de andere kant: als je iets maakt en dat wordt gewaardeerd is dat hartstikke leuk. Maar ik vind dat bescheidenheid de mens siert."

Twee van haar drie kinderen kozen ook voor het filmvak. Bos' jongste zoon zit sinds dit jaar op de filmacademie. "Hij doet sounddesign. Mijn dochter, de middelste, is twee jaar geleden afgestudeerd aan de filmacademie als editor. Zij monteert zowel fictie als documentaires. Ze werkt nu als assistent-editor aan de nieuwe dramaserie 'Elixer'. Het is wel grappig; ik zit helemaal aan het begin van het traject en mijn kinderen helemaal aan het einde. Mijn dochter zei al: ik ben creatief, maar ik ben geen bron zoals jij. Een bron waar alles begint."

#### Humor

In al haar scenario's speelt humor een belangrijke rol. "Ik probeer zelf altijd de lichtheid te blijven zien, ondanks dat dingen soms heel ingewikkeld zijn", zegt ze. Ook toen hij al heel ziek was, waren er soms toch nog

situaties waar Bos en haar vader vreselijk om konden lachen. "Ik probeer met lichtheid moeilijke dingen voor het voetlicht te brengen. Soms zit er toch ook humor in trieste dingen." Bos gelooft in de goedheid van de mens. "De mens is een stuntelend figuur die zijn best doet. Zo zie ik het. Dat vind ik leuk om te vertellen, met liefde. Ik houd niet van cynische dingen. Ik houd er meer van om op een liefdevolle manier naar mensen te kijken. Ik vind het interessanter om te kijken hoe mensen er proberen iets van te maken."

Met haar oeuvre van scenario's is Bos een inspiratie voor buitenlandse filmmakers. Ze wordt regelmatig als spreker uitgenodigd op internationale filmfestivals en -conferenties. "In Portugal en Zwitserland maken ze niks voor kinderen. Alles is daar op volwassenen gericht", zegt ze, zichtbaar nog steeds verbaasd. "Wij hebben in Nederland vanaf de jaren 50 een traditie van kinderboeken met Annie M.G. Schmidt en Mies Bouhuys. Mijn vader raakte destijds geïnspireerd door Scandinavië; in Zweden verfilmden ze alle boeken van Astrid Lindgren. Zo kwam hij op het idee om de boeken van Annie M.G. Schmidt te verfilmen, te beginnen bij 'Abeltje', dat was het begin van onze rijke Nederlandse jeugdfilmtraditie." Ze gaat verder: "In veel landen kijken kinderen alleen maar naar Disney-films en andere animatie. Ik geef dan het voorbeeld van mijn vader en zeg: begin met een beroemd boek uit jullie jeugdliteratuur, maar vaak is dat er helemaal niet! Zoals in India bijvoorbeeld. De rijke jeugdcultuur die we in Nederland hebben, zoals literatuur, films en theater, is heel speciaal en moeten we koesteren."

Tussen het vertellen van een verhaal in een boek en in een film zit een wereld van verschil, vertelt Bos. "Een boek schrijven vind ik makkelijker. Je kunt als schrij-

ver de lezer meenemen in de hoofden van personages, zodat je begrijpt waarom ze doen wat ze doen. In een film moet je dat anders aanpakken. Je moet door de handelingen van de personages de kijker laten begrijpen wat hun beweegt. In film zet je iets soms met grotere 'streken' neer. Je hebt in het begin ook minder tijd voor nuance, je moet mensen sneller pakken. Wat ik leuk vind aan film is dat je heel veel andere dingen hebt die je in een boek niet hebt: sfeer, locaties." Ze geeft een voorbeeld: "Het meisje in 'Kapsalon Romy' heeft volwassen problemen: een scheiding, de beginnende dementie van haar oma. Daarom heb ik haar ook in die kapsalon laten werken. Je ziet een kind in een volwassen wereld. En in een andere scène zie je haar tussen hele grote vrachtauto's lopen. Dat beeld geeft ook al iets aan: een klein meisje in een grote volwassen wereld. Daar houd ik van, om daarover na te denken en over te praten met de regisseur." Bos denkt visueel. "De Maria Montessori-methode is: leg kinderen niks uit maar laat ze het zien. Dat geldt voor film ook: kinderen kijken heel goed, maar luisteren veel minder goed. Ik dwing mezelf om de hele tijd tijdens het schrijven te denken: wat zien we? Hoe kan ik de scène nog beter maken?"

Het succes van door Bos geschreven jeugdfilms als 'Brammetje Baas' en 'Kapsalon Romy' reikt onder-tussen tot ver buiten onze landsgrenzen. "Die zijn over de hele wereld geweest. 'Kapsalon Romy' heeft prijzen gewonnen, van Bangladesh tot Rusland en van Israël tot Noorwegen. Het is heel erg leuk dat die films zo ver reizen en inspireren. In Polen is 'Kapsalon Romy' zelfs onderdeel van lespakketten voor kinderen." Bos onderstreept het belang om goede dingen voor kinderen te maken. "Van alles wat je ze geeft, leren ze", zegt ze. "Ik vind het interessant om kinderen verhalen te vertellen over dingen die zij meemaken. Het leven is best wel ingewikkeld, voor iedereen. Voor kinderen ook. Ik hoop ze met verhalen soms een houvast te geven in het leven en het daarmee wat draaglijker te maken. Het kan je iets leren over een ander en inzicht geven in jezelf. Empathie kweken. Vroeger was ik in scenario's heel erg bezig met humor en plot, maar het belangrijkste is het personage. Het begint bij inlevingsvermogen."

#### Nieuwe projecten

Ze werkt op dit moment aan een aantal nieuwe projecten. Naast het schrijven van scenario's borrelen er ook andere ideeën. "Vroeger dacht ik altijd: ik wil een roman schrijven." En dan lachend: "Dat doe ik misschien als ik echt oud ben." En dan is er zelf regisseren. "Er wordt natuurlijk vaak gezegd: 'Waarom regisseer je niet zelf?' Heel lang was het antwoord 'nee', want ik had drie opgroeiende kinderen en een man die door zijn optredens veel weg was. Ik had vriendinnen die regisseerden en zag hoe ontzettend moeilijk dat was om te combineren met een gezin. Nu zijn mijn kinderen allemaal volwassen en zou het echt wel kunnen." Ze wil komend jaar proberen zelf een korte film te regisseren. "Maar... misschien is het niks voor mij. Ik ben een beetje een pleaser. Ik dacht altijd dat ik op een

## Wat ik leuk vind aan film is dat je heel veel andere dingen hebt die je in een boek niet hebt

set dan niet het uiterste van mensen zou durven vragen. Soms moet je echt doordrukken om te krijgen wat je wilt hebben. Dat lijkt me bij kinderen moeilijk, dus ik zou met volwassenen willen werken. Ik heb er veel ideeën over en ik zie het voor me. Ik moet het in ieder geval proberen om – zegt ze bescheiden – te ontdekken dat het misschien niet iets voor mij is."

De film 'Rocco & Sjuul' draait nu in de bioscoop. Tamar Bos schreef het filmscript samen met actrice Esther Scheldwacht.